

ЖІНКИ В БОРОТБІ ЗА МИР

Міжнародний жіночий день — 8 березня відзначається в умовах все зростаючої і міцніючої боротьби народів світу за мир. Дві події привернули увагу всього світу в останні дні. В розмові з кореспондентом «Правди» великий вождь радянського народу Й. В. Сталін викрив брехливу політику американо-англійського блоку палів нової війни, сказав знаменні слова «Мир буде збережений і зміцнений, якщо народи візьмуть справу збереження миру в свої руки і відстоюватимуть його до кінця».

З великою увагою стежили народи всіх країн за засіданнями Першої сесії Всесвітньої Ради Миру, що проходила в Берліні. Відозва, прийнята Радою Миру, закликає підписати Пакт Миру урядами п'яти великих держав і є значним кроком у забезпеченні справжнього миру.

В перших лавах прихильників миру йдуть жінки всього світу. Вони збирають підписи під Стокгольмською Відозвою, протестують проти озброєнь Західної Німеччини. Ми бачимо їх у лавах маніфестантів, що заповнюють вулиці і площі Парижу на знак протесту проти приїзду генерала Ейзенхауера та німецьких генералів, чий руки політи кров'ю невинних людей — жертв другої світової війни, жертв американської авантюри в Кореї.

В цій справедливій героїчній боротьбі особлива роль належить жінкам Радянського Союзу. У 1919 році В. І. Ленін писав: «Радянська влада в одній з самих відсталих країн Європи зробила для визволення жінки, для рівноправ'я її з «сильною» статтю стільки, скільки за 190 років не зробили всі разом передові, освічені, «демократичні» республіки всього світу».

Радянським жінкам належить велике місце в справі будівництва комунізму в нашій країні. Ми бачимо їх на засіданнях Верховної Ради СРСР і в місцевих Радах депутатів трудящих, бачимо їх в школі і за науковою роботою, в полі за кермом трактора і на підприємстві за верстатом. І всюди наші жінки являють приклад самовідданої праці. Вони знають, що своїм трудом зміцнюють фортецю миру — велику країну соціалізму. Кожен їх трудовий подвиг є вкладом у справу миру, ударом по кривавим паліям війни.

Традиційне свято Міжнародний жіночий день наші жінки зустрічають новими успіхами творчої праці. Гідно відзначають свято і жінки нашого університету. Жіноча наукова конференція, присвячена дню 8 березня, показала, що наші жінки-вчені напружено працюють над актуальними проблемами різних галузей знань. На засіданнях п'яти секцій виступило понад 40 жінок — кандидатів наук, наукових співробітників, аспірантів.

Де б не працювали наші жінки, вони знають: їхня самовіддана праця є вкладом у справу миру. Під керівництвом більшовицької партії і великого Сталіна вони йдуть уперед від перемоги до перемоги.

Підсумки сесії заочників

На зимову сесію студентів-заочників, яка закінчилася в лютому, прибуло 643 чоловіки, з них 194 — учителі шкіл. Протягом двох тижнів заочники напружено вчилися, склали іспити та заліки. Так, студенти історичного факультету склали в цю сесію три екзамени і 11 заліків, студенти філологічного факультету — 5 екзаменів і 17 заліків і т. д.

Протягом сесії прочитані були оглядові лекції з усіх дисциплін на відповідних курсах.

Серед тих заочників, хто на «відмінно» склав усі екзамени і заліки, партійний працівник тов. Добротвор, учитель Кремень, агроном Ступаков та інші.

Пролетарі всіх країн, єднатесь!

СТАЛІНСЬКІ КАДРИ

ОРГАН ПАРТБЮРО, РЕКТОРАТУ, КОМІТЕТУ ЛКСМУ,
ПРОФКОМУ І МІСЦЕВКОМУ ХАРКІВСЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ О. М. ГОРЬКОГО.

П'ЯТНИЦЯ
9
БЕРЕЗНЯ
1951 року
№ 7 (656)

Ціна 20 коп.

ДІВЧАТА ОДНІЄЇ КІМНАТИ

У спільному наполегливому навчанні, активній громадській роботі зародилася міцна дружба випускниць біологічного факультету, що живуть в кімнаті № 80 гуртожитку по вул. Артема, 49. Мине кілька місяців і перед молодими спеціалістами широко розкриються двері до творчої, нахненної праці на благо народу.

На фото: дівчата кімнати № 80: (зліва направо) Л. Краснокутська, Г. Татаріна, Т. Степанова, Г. Любченко, Н. Кошурнікова, Л. Родіна.

УНІВЕРСИТЕТ — БУДОВАМ КОМУНІЗМУ

ВНЕСОК БОТАНІКІВ

Кафедра вищих рослин біологічного факультету й відділ науково-дослідного інституту на 1951/52 рр. беруть на себе вирішення двох питань — геоботанічне вивчення природних пасовищ в районі Південно-Українського каналу й формування фауни полезахисних лісових смуг південного Сходу України.

У зв'язку з зрошенням й обводненням цих районів одержить великий розвиток не лише вирощення бавовнику й пшениці, але й тваринництво. Поголів'я худоби повинно збільшитись у 5 разів, а продуктивність його в три-чотири рази. Тому геоботанічне вивчення природних випасів набуває величезного господарського значення.

Постановою партії та уряду передбачено створення

сітки захисних лісосмуг і насаджень уздовж каналів і на зрошуваних площах. Обслідування полезахисних смуг і насаджень різного віку й складу дає можливість встановити закономірність формування штучних лісних насаджень, прослідкувати взаємовідношення між деревно-трав'яними породами різного віку й складу і трав'янистою рослинністю, що виступають як антагоністи в боротьбі за вологу. Рішення цих питань має велике теоретичне значення для геоботаніки, а також для практики степового лісорозведення. Це дасть змогу виявити ті поєднання деревно-трав'яних порід, які найкраще витримують боротьбу з трав'янистою рослинністю й виходять з цієї боротьби переможцями.

Ще в травні 1950 року біо-

логічний факультет організував комплексну експедицію з питань формування фауни і фауни полезахисних смуг лівобережної України.

Група ботаніків обслідувала вибірково понад 38 полезахисних смуг різного віку й складу в Полтавській, Запорізькій, Херсонській і Сталінській областях. В Запорізькій області ботаніки вивчали полезахисні смуги в колгоспах Велико-Хортицького, Ногайського та інших районів й штучні лісні насадження Старо-Бердянського лісництва на р. Молочній.

Дослідження 1951/52 рр. будуть продовженням і поглибленням розпочатої роботи. До них будуть залучені також студенти-дипломники кафедри вищих рослин.

К. ЄРМОЛЕНКО,
науковий співробітник.

В. МИХАНОВСКИЙ, студент II курсу
фізико-математического факультета

Пульс новостройки четко бьется.
Советским людям — нет преград!
Тут были степи без колодезь,
тут будет светлый город-сад!

Здесь время сжато до предела,
кипит, бурлит счастливый труд.

Твори, дерзай, работай смело!

Здесь люди новые растут,
здесь ритм — в гудении моторном,
бесперебойно-четок бег,

в труде, горячем и упорном,
здесь создается Человек.

КАХОВНА

...Я вижу: стройные громады
встают на фоне голубом,
равнение держат колоннады
перед сверкающим Днепром,
и он, закованный в плотины,
могучий, сказочный титан,
вращает мощные турбины
и ток бежит по проводам...

Здесь взрывы шашек аммонала
расчищают в будущее путь.
Не смогут

никакие шквалы
заставить нас с пути свернуть!

УНІВЕРСИТЕТСЬКИЙ ТИЖДЕНЬ

УЛЮБЛЕНИЙ ПОЕТ
МІЛЬЙОНІВ

У Центральній науковій бібліотеці відкрито виставку, присвячену 90-м роковинам з дня смерті Т. Г. Шевченка. На виставці представлено біографічний матеріал, літературно-критичні роботи про життя і творчість Шевченка, багатий ілюстративний матеріал. Привертають увагу прижиттєві видання творів письменника. Серед них рідкісне закордонне видання творів Пушкіна і Шевченка під заголовком: «Новые стихотворения Пушкина и Шевченко» (Лейпциг 1859 р.), яке красномовно свідчить про популярність і світову відомість вже в ті часи двох геніальних поетів. На виставці експоновано також перше видання поеми Шевченка «Гайдамаки» та прижиттєве видання «Кобзаря».

Царська цензура забороняла видавати революційні твори поета. Тільки після Великої Жовтневої революції вони стали доступні мільйонним масам трудящих. Про це свідчать широко представлені на виставці радянські видання Шевченка.

Значний інтерес являють собою малюнки харківських художників, які подають образ Шевченка в різні періоди його життя.

В. МУХІНА, бібліограф.

ВІЯВЛЯЮТЬ РЕЗЕРВИ ВИРОБНИЦТВА

На черговому пленарному засіданні гуртків економічного відділення СНТ на обговорення була поставлена доповідь члена гуртка радянської економіки, студента III курсу А. Кошута про виявлення резервів виробництва на ХТГЗ. Доповідь була побудована на даних, одержаних студентами III курсу в результаті виконання залікового завдання. Студенти їздили декілька разів на завод, фотографували робочий день. Кошута підрахував резерви перевірених цехів, які при використанні дали б підвищення продуктивності праці й збільшення випуску продукції.

По доповіді розгорнулися жваві дебати. Студенти Дмитрієва, Мілославів, Ревін, Черкашаніна й інші вносили конкретні практичні пропозиції, наприклад: перевести цех на поточний метод, поліпшити роботу інструментального цеху з метою налагодження регулярного постачання інструментами основних цехів та ін. Студенти вносили ряд пропозицій, спрямованих на уцілення робочого дня. Були викриті причини непродуктивних витрат й намічені шляхи їх усунення.

В. ЕНОЛЬСЬКА,
студентка II курсу економічного факультету.

ЗБОРИ ВИПУСКНИКІВ

В переповненій Ленінській аудиторії зібралася студенти-дипломники всіх факультетів на збори, присвячені завданням, що стоять перед випускниками.

З доповіддю «Чесне служіння Вітчизні — священний обов'язок молодого радянського спеціаліста» виступив ректор університету професор І. М. Буланкін.

Учасники зборів надіслали привітального листа Й. В. Сталіну.

ПАМ'ЯТІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

7 березня відбулася чергова «середня» фізико-математичного факультету. Цікаву доповідь про життя й творчість великої української поетеси Лесі Українки прочитала старший викладач філологічного факультету М. І. Кенігсберг.

Запрошені на «середу» народний артист республіки Сердюк і студенти-випускники театрального інституту прочитали твори Лесі Українки.

СЛАВА РАДЯНСЬКИМ ЖІНКАМ!

☆

Валерія Олексіївна Чиркова — старший викладач кафедри зарубіжної літератури. Як громадський працівник вона активно працювала членом дільничної виборчої комісії на останніх виборах до Верховної Ради УРСР, керує політгодинами. Недавно Валерія Олексіївна закінчила роботу над кандидатською дисертацією. Тема її наступної наукової роботи — «Французькі письменники-комуністи в боротьбі з фашизмом».

На фото: В. О. ЧИРКОВА

Фото В. ВАСИЛЕНКА.

Жіноча наукова конференція

Серед працівників радянської науки багато передових радянських жінок-вчених, що ведуть велику науково-дослідницьку роботу в академіях, вищих учбових закладах, інститутах і лабораторіях.

Активну науково-дослідницьку роботу провадять жінки-вчені університету. Багато з них мають наукові звання і вчені степені.

В цьому році, вперше в історії ХДУ, провадилась наукова конференція жінок-вчених університету, присвячена Міжнародному жіночому дню 8 березня. На конференції працювало 5 секцій: суспільних та історичних наук, хімічних і фізико-математичних наук, біологічна, філологічна та бібліографічна секції.

З великим інтересом прослухали присутні змістовну доповідь доцента В. П. Невзорової «Завдання мовознавства в світлі праць Й. В. Сталіна». З доповіддю «Загальний жовтневий страйк 1905 року в Харкові» виступила старший викладач Б. М. Барак.

«Зміна активності окисних ферментів у зв'язку з вегетативною гібридизацією» — тема доповіді Н. М. Шевченко. Доцент, кандидат біологічних наук М. П. Божко прочитала доповідь «Фауна попелиць степової зони України». Про вивчення рибоводних ставків Харківської області розповіла присутнім О. М. Матвієнко.

На конференції з науковими доповідями виступили всього 42 жінки-вчені університету.

К. КУЗЬМЕНКО.

«СТАЛІНСЬКІ КАДРИ»

2 стор.

№ 7

ТЕЛЕГРАМА

Харків, Університетська, 16, ХДУ

ПОЗДОРОВЛЯЄМО СТУДЕНТОК І ВСІХ ЖІНОК УНІВЕРСИТЕТУ
З МІЖНАРОДНИМ ЖІНОЧИМ ДНЕМ. БАЖАЄМО УСПІХІВ
МОЛЯКИ ПІДШЕФНОГО КОРАБЛЯ.

☆☆☆

Маша Фесик

Цю скромну дівчину з вдумливим поглядом сіро-блакитних очей поважають і люблять на біологічному факультеті. Студенти молодших курсів, товариші по навчанню, викладачі звуть її ласкавим ніжним ім'ям «Маша».

Марія Фесик прийшла в університет чотири роки тому з гарячою мрією — стати мікробіологом. Перші ж роки навчання виявили у дівчини не тільки риси майбутнього талановитого спеціаліста, але й великі організаторські здібності. Чуйна, лагідна, вона з кожним легко знаходила спільну мову; гаряча до будь-якої справи, настирлива, Маша вмiла запалювати власним прикладом і вести за собою.

Два роки була Маша членом комсомольського бюро, відповідаючи за роботу шефського сектору. В цьому році її обрано секретарем комсомольського бюро біологічного факультету.

За наслідками зимової екзаменаційної сесії біологи зайняли перше місце в університеті. Добре попрацювала комсомольська організація факультету з студентами, підкоривши всю свою роботу боротьбі за високу академуспiшність. Цю боротьбу очолила Маша. Разом з членами бюро Леною Вегер, Алою Бакаєвою, Светою Труною, Тосєю Крамаренко та іншими вона побувала в кожній групі, розмовляла з кожним студентом. Політвиховна робота, стінна преса — все було спрямоване на головне — на боротьбу за ґрунтовне

опанування всіма студентами основ передової радянської науки.

Добре поставлена на біологічному факультеті і культурно-масова, і шефська, і наукова робота. Маша детально знає роботу кожного сектору, знає життя, побут, інтереси комсомольців.

Її любимий поет — Михайло Юр'евич Лермонтов. Дівчині імпонує палка вдача поета, його поривання в майбутнє, шукання бур, презирство до обивательського самозаспокоєння. Саме ці риси властиві і їй. Особисті і громадські у Маші поєднуються в одне гармонійне ціле. Неладі в житті кожного з студентів турбують Машу і стають її особистою справою. Вона вмiє не лише підбадьорити людину, сказати їй ласкаве слово — вона вмiє вчасно, з глибоким тактом допомогти їй.

Не випадково Машу особливо люблять першокурсники, яким іноді важко буває

і в навчанні, і в побуті. Ніна Костенко, Валя Дудченко і багато інших довго пам'ятатимуть секретаря комсомольського бюро Машу Фесик, яка була їм доброю сестрою, старшим товаришем у перші дні перебування в університеті.

У гуртожитку Маша живе разом з подругами по навчанню і громадській роботі. Лену Вегер, Нелю Городиліну, Раю Степаненко, Іду Бикову, Тосю Крамаренко — з'єднує велика дружба, породжена молодістю, улюбленою справою, спільними інтересами. Вони разом йдуть на лекції, разом відвідують театри, кіно, слухають радіо. Часто в кімнаті вирішуються і питання громадської роботи — адже тут три члени комсомольського бюро!

Є у Маші Фесик одна риса, яку дехто вважає за недолік — не вмiє вона красиво говорити. Скромність — одна з найкращих рис радянської людини, яка будує сонячне майбутнє всього людства — комунізм. Маша каже: «Ми нічого особливого не робимо. Працюємо, як всі». Дійсно, так працюють в нашій країні всі. Таких дівчат як Маша Фесик, як її подруги в нашій країні багато, бо тільки наша Батьківщина, осяяна зореносним генієм великого Сталіна, дала право жінці бути активним будівником нового життя, зробила її рівноправною, дала широкий простір для всебічного розвитку.

О. РОЩІНА.

☆

Кращий комсорг групи історичного факультету студентка III курсу відмінниці АЛА РОГАЛОВА.

Фото В. ВАСИЛЕНКА.

В науковій бібліотеці

На честь Міжнародного жіночого дня 8 березня в Центральній науковій бібліотеці провадила роботу бібліографічна секція загальноуніверситетської конференції жінок — наукових працівників.

З доповіддю «Сталін про Україну» виступила тов. Штангей. В доповіді використані статті й висловлення вождя про Україну. Матеріал систематизований й наділений обширними анотаціями.

Праця т. Штангей може бути використана науковими працівниками, викладачами основ марксизму-ленінізму й історії України.

Тов. Мазманьєц у доповіді «Письменники Харківщини XIX століття», висвітлила цікаві моменти історії нашого краю й зокрема Харківського університету, бо всегромадське й літературне життя в I половині XIX століття на Харківщині було тісно пов'язане з Харківським університетом.

З великою цікавістю прослухали присутні доповідь тов. Мухіної про Лесю Українку. В бібліографічному покажчику про Лесю Українку, складеному В. Г. Мухіною, зібрані всі видання творів Л. Українки, критична література про її творчість, висловлення Л. Українки про літературу й призначення поета, висловлювання письменників про велику українську поетесу. Тут же зібрані всі переклади творів Л. Українки на мови народів СРСР.

З доповіддю «Револуційний Харків XIX століття», виступила тов. Кримська. «Опис рукописів, що зберігаються в сейфі ЦНБ» — тема доповіді т. Олександрович.

У роботі конференції прийняли участь представники учбової бібліотеки університету, бібліотеки ім. Короленка й інших бібліотек Харкова.

Святкові вечори

Колектив університету широко відзначив міжнародне свято жінок — 8 березня. На честь свята на факультетах відбулися урочисті вечори, випущені стіннівки.

В учбовій бібліотеці влаштована виставка.

7 березня в Ленінській аудиторії відбувся загальноуніверситетський вечір, присвячений міжнародному жіночому дню. Доповідь про радянських жінок, активних будівниць комуністичного суспільства прочитала доцент т. Матвієнко.

На вечорі був зачитаний наказ ректора, в якому оголошена подяка передовим жінкам університету.

За хорошу виробничу, наукову й громадську роботу нагороджені почесними грамотами тт. Г. Ю. Немірова, В. М. Симонова, М. П. Божко, Л. І. Поніровська, М. П. Жукова, Н. М. Шевченко, Н. Є. Гончарова, П. А. Штангей, К. В. Шлосберг, К. І. Кузьменко, Н. Н. Карасік, В. О. Захарчишина, Н. В. Воронцова.

Силами університетської художньої самодіяльності був влаштований великий концерт.

Присутні надіслали привітального листа любимому вождю народів Й. В. Сталіну.

У 1932 році Марія Павлівна Божко закінчила аспірантуру нашого університету. З того часу вона веде велику педагогічну роботу на кафедрі зоології хребетних тварин. Вона бере активну участь у громадській роботі. Зараз Марія Павлівна працює над монографією «Фауна попелиць степової зони України».

На фото: М. П. БОЖКО.

Фото В. ВАСИЛЕНКА.

Ротною санітаркою була Парасков'я Андрійовна Штангей під час громадянської війни, потім працювала в комсомолі, на партійній і радянській роботі, багато років була пропагандистом. Зараз Парасков'я Андрійовна — бібліограф ЦНБ, веде активну наукову роботу.

На фото: П. А. ШТАНГЕЙ.

Фото В. ВАСИЛЕНКА.

НОВІ ДОКУМЕНТИ ПРО ВЗАЄМИНИ ШЕВЧЕНКА З ПЕРЕДОВОЮ ІНТЕЛІГЕНЦІЄЮ

(До 90-ї річниці з дня смерті поета)

Пам'ятник Т. Г. Шевченкові в Харкові.

Співець свободи слов'янських народів

...Рідко чий поезії судилося бути такою співзвучною з кожним кроком народу, як поезія нашого Кобзаря. «Нашого», — говорить українець; «нашого», — говорить росіянин, узбек, казах — кожна радянська людина.

Але ім'я Шевченка дороге й рідне не лише радянським народам, а й волюбленим народам усього світу і зокрема слов'янським народам, співець свободи яких був Тарас Григорович, поет глибоко національний.

В своїй поемі «Єретик» Шевченко, переносячись в майбутнє, говорив:

І брат з братом обнялися
і проговорили
слово тихої любові
навіки і віки!
І потекли в одне море
слов'янської ріки!

Саме ці рядки причаровують членів численних чеських, болгарських, польських робітничо-селянських делегацій, що приїждять на Україну вчитися будувати соціалізм. Вони схвильовано читають ці слова, коли складають на дорогу могили Кобзаря численні вінки — як символ глибокої любові слов'янських народів до палкого провісника їхньої свободи.

М. ПРИХОДЬКО,

студент III курсу філологічного факультету.

УЛЮБЛЕНИЙ ПОЕТ

«Шевченко, Пушкін, Міцкевич — люди, що втілили дух народу з найбільшою красою, силою і повнотою. Ці горьківські слова згадуються мені щоразу, коли я перегортаю сторінки шевченкового «Кобзаря».

В кожному творі, вміщеному тут, знайшли яскраве відображення глибокої прагнення народних мас, їх воля до боротьби проти експлуататорів, віра в щасливе і вільне майбутнє.

«Я по плоті і духу син і рідний брат нашого безталанного народу», — казав Т. Г. Шевченко, і кризь усе життя, кризь усі випробування він проніс невгасимі любов до зненоданого народу і ненависть до його гнобителів.

Поезія Тараса Шевченка — це заклик до революційної боротьби проти соціального та національного поневолення. Ось чому його твори так актуально звучать і в наш час.

В боротьбі проти мракобісся і реакції, за визволення всіх трудящих з-під гніту капіталу разом з нами вірний син українського народу, поет-революціонер Т. Г. Шевченко.

З. ЖУКОВА, студентка 4 курсу
геологічного факультету.

МОЯ ДИПЛОМНА РОБОТА

Тема моєї дипломної роботи — «Викриття кріпосництва та самодержавства в творах Шевченка 40-х років».

Цю тему я обрала не випадково. Творами Шевченка я захоплювалася ще з дитинства. Мене глибоко хвилюють його гнівні вірші, що палають ненавистю до експлуататорів і любов'ю до народу.

Основне завдання, яке я ставлю в своїй дипломній роботі, полягає в тому, щоб показати боротьбу, яку вів Шевченко проти кріпосницької системи і самодержавства. Аналізу творчості Шевченка присвячено багато критичних робіт. Я познайомилася з статтями Білецького, Бельчикова, Пільгука та інших авторів. Але головну свою увагу я зосередила на вивченні творів самого поета.

Р. АНТИПІНА, студентка V курсу
філологічного факультету.

Нові й нові дані, що їх все ще й зараз продовжують відкривати радянські шевченкознавці, показують Тараса Григоровича Шевченка, як людину широких зв'язків з кращими, передовими людьми свого часу. Будучи, як виявляється, прекрасним конспіратором, він продовжував ці зв'язки навіть в найтяжчі роки свого життя, в часи заслання й солдатчини. Кращі люди нашої Батьківщини, його друзі й знайомі, не тільки не зреклися «пророка-в'язня», а, навпаки, гаряче підтримували зв'язки з Шевченком, з сердечним співчуттям ставилися до нього, всіляко намагалися полегшити й скрасити його долю.

У зв'язку з 90-ми роковинами з дня смерті Шевченка, нам хочеться розповісти про кілька нових фактів, виявлених у справах III відділу царської канцелярії і в фонді штабу Оренбурзького корпусу, в якому служив у солдатах Тарас Шевченко. Справи ці зараз переходять в Київ — у Центральному державному історичному архіві та в Інституті української літератури Академії наук УРСР і нещодавно опубліковані в новій, дуже цікавій збірці документів¹⁾. Факти, про які йде мова, певною мірою пов'язані з минулим Харківського університету й тому являють для нас особливий інтерес.

Харківський університет пишається своїм вихованцем — геніальним російським математиком, одним з основоположників російської математики Михайлом Васильовичем Остроградським. Виявляється, що в 40-х роках XIX століття, коли Остроградський уже жив і працював у Петербурзі, він був особисто знайомий з Тарасом Шевченком і підтримував з ним дружні відносини. У своїй автобіографічній повісті «Художник», написаній російською мовою в 1856 році, тобто в останній рік свого заслання, Шевченко писав: «Я лично и хорошо знал гениального математика нашего (Остроградского)», с которым мне случилось несколько раз обедать вместе²⁾.

В заслання Шевченко продовжував зв'язки з Остроградським, намагався навіть листуватися з ним. Чи було це листування інтенсивним і взаємним сказати трудно. У всякому разі, зараз стало відомо, що коли в кінці 1849 року в відпустку до Петербургу їхав чиновник Оренбурзької «Пограничної Комиссии» колежський секретар Сергій Левицький — особистий знайомий Шевченка, останній передав йому листи до своїх московських і петербурзьких друзів і в їх числі й до Остроградського. Зберігся «Перевод с малороссийского письма от Сергея Левицкого к рядовому линейного № 5-го батальона Шевченка из Петербурга 6-го марта 1850 года»³⁾, у якому автор листа перепрошував Шевченка за те, що він «еще не виделся ни с Остроградским, ни с Чернышевым»⁴⁾, между тем у кожного з них был по пяти, но ни разу не заставал дома». Левицький виправдовується за трьохмісячну мовчанку тим, що йому «хотелось разом сказати... обо всех, к кому Вы писали».

Чи вручив Левицький Остроградському Шевченкового листа, як той поставився до нього, чи відповів на нього й т. п. нам невідомо. Відомо тільки з іншого вже джерела, з Шевченкового «Щоденника» пізніших років, що дружні стосунки між Шевченком

¹⁾ «Т. Г. Шевченко в документах і матеріалах», Держполітвидав УРСР, К. 1950.

²⁾ Тарас Шевченко «Повна збірка творів в трьох томах», том II, стор. 471.

³⁾ «Тарас Шевченко в документах і матеріалах», стор. 145—147.

⁴⁾ Чернишов — знайомий Шевченка по Академії художеств (примітка збірки, стор. 483).

Сьогодні лекцію читає
кандидат історичних наук
доцент
С. М. КОРОЛІВСЬКИЙ.

і Остроградським продовжувалися й після повернення Шевченка з заслання. В його «Журналі» від 13 квітня 1858 року читаємо: «От Н. Д. Старова поехали мы с Семеновом к М. В. Остроградскому. Великий математик принял меня с распростертыми объятиями, как земляка и как надолго отлучившегося куда-то семьянина. Спасибо ему»⁵⁾.

Лист Левицького до Шевченка взагалі являє значний інтерес. З нього видно, з якою теплою і щирістю московський і петербурзький друзі Шевченка поставилися до живого свідка страдницької долі поета, до його листів. Відомий археограф, професор Московського університету Бодянский, наприклад, — пише Левицький, — «как я сказал, что я от Вас имею письмо, то он так обрадовался, как бы я говорил ему о брате, или о самом близком его сердцу человеке; долго говорили про Оренбург, какова там жизнь для всех вообще, и особенно для Вас; жалели и горевали об Вас вместе; а, наговорившись, разошлись, как родные...». В листі розповідається про те, що друзі Шевченка вживають заходів до полегшення його долі. «Виделся на днях с Бутаковым»⁶⁾, пише Левицький. Он говорил мне, что дело начато, двинул за Вас всех дам, чтобы говорили кому что следует, но не знает еще, будет ли успех».

Але особливо цікавим є те місце листа, у якому розповідається про ставлення до Шевченка революційної молоді, зокрема харківської.

«Много есть тут наших, — пише Левицький, — но кажется они такие люди, что променял бы на немца, а не только на христианина. Впрочем, есть и между ними; пока знаю одного, это — Николай Алексеевич Головки — магистр математических наук из Харькова, он очень хороший человек, и как только мы сойдемся с ним, то первое слово его об Вас; он сотрудник некоторых журналов и очень умный молодой человек, жаль только, если он своею правдивостью наделает того, что и его сошлют куда-нибудь, потому что и теперь он под надзором полиции; он часто бывает у Остроградского, и я когда-нибудь пойду с ним туда же. Много здесь есть таких, которые вспоминают Вас, а Головки говорит, что хотя Вас не стало, но на Ваше место есть до 1000 человек, готовых стоять за всё то, что Вы говорили и что говорят люди, для которых правда так важна»...

Як видно з дальших матеріалів, саме оце місце з листа, який дійшов до Шевченка, але відібраний у нього під час трусу в травні 1850 року й відісланий до Петербургу з іншим листуванням поета, сполучило III відділ царської канцелярії й примусило віддати наказ заарештувати і Левицького і Головка. У царських сатрапів «это возрождало сомнение, не су-

⁵⁾ Тарас Шевченко, том III, стор. 262.

⁶⁾ Бутаков — флотський офіцер, очолював «Експедицію по составлению описания берегов Аральского моря» (1848—1849 рр.), в якій брав участь «рядовим» і Т. Г. Шевченко «для рисования видов морских берегов». Бутаков дуже добре ставився до Шевченка, про що останній з великою вдячністю згадував у своїх листах до знайомих: «Это друг, товарищ и командир»... писав Шевченко про Бутакова в листі до Репніної 14 листопада 1849 р. (Примітка збірки, стор. 482).

ществует ли прежнее Украинско-Славянское общество?»⁷⁾.

16 червня 1850 року Левицький був заарештований і, як видно з доповіді шефа корпусу жандармів графа Орлова і начальника штабу корпусу генерала Дубельта Миколі І, «Левицький, принеся искреннейшее сознание с неуместности извещений, помещенных им в письме к Шевченко, и испрашивая помилования, объяснил, что всё это было сделано им только от нерассудительности, без всякой дурной цели, что с Головкой, заметив в нём резкие суждения, он тотчас прекратил знакомство и что в сношениях его с Шевченкою и другими лицами не было решительно ничего преступного...»

Царські сатрапи пропонували «коллекского секретаря Левицкого, не обличенного ни в каком злоумышлении, освободить от ареста; но, как он оказывается человеком слабого характера, то учредить за ним секретный надзор, сообщив, однако же, начальству его, чтобы случай этот не составлял ему препятствия в дальнейших успехах по службе»⁸⁾. Цар погодився з пропозицією своїх сатрапів.

Інакше склалася справа «магистра Харьковского университета» Головка. Як повідомляли в своїй доповіді Миколі І Орлов і Дубельт 23 червня 1850 року, «Головки при объявлении ему ареста, принял оный спокойно и, повидимому, с большим повиновением и просил дозволения выйти в другую небольшую комнату одеться. За ним последовали в ту комнату и полковник Левенталь и квартирный офицер Столяров. Левенталь, увидя, что в той комнате нет никаких бумаг, возвратился в первую для собирания бумаг, в иной находившихся, но в то же время, услышав крик Столярова: «Что вы, что вы?» — внезапно возвратился к ним, а Головка, держа в руке два пистолета и намереваясь выстрелить в Столярова, обратился к Левенталю, выстрелив в него, не попал и сам застрелился»⁹⁾.

На першому донесенні про це царю стоїть напис Орлова, адресований Миколі І: «Сию минуту я получил от г. Дубельта о нижеописанном происшествии, должен быть большая каналья, увидим, что его бумаги скажут». 16 июня. Гр. Орлов»¹⁰⁾. Однак, не зважаючи на те, що самогубство Головка надало ще більшої ваги «столь необыкновенному событию», III відділ царської канцелярії так і не зміг встановити справжній характер діяльності «государственного злоумышленника» Головка. Справа ця розслідувалася і столичною, і місцевою (очевидно, Харківською) поліцією.

Проте таємниця так і не була відкрита. Вона занесена була в могилу Головким.

Дуже можливо, що справа ця була надто перебільшена переяканим начальством III відділу царської канцелярії. Дуже можливо, що Головка був одним з небагатьох в умовах кріпачтва однак — інтелігентів-революціонерів, ідеологічно близьких до Чернишевського і Шевченка. Але цей здогад треба перевірити спеціальними розшуками. Це повинні зробити і це зроблять історики Харківського університету.

⁷⁾ «Тарас Шевченко в документах і матеріалах», стор. 155—156. «Україно-Славянское общество» це таємна організація української інтелігенції, що існувала в Києві в 1846—47 рр. В справі цієї організації заарештований був і Шевченко. Поширена назва її — «Кирило-Мефодієвське братство».

⁸⁾ Там же, стор. 157—158.

⁹⁾ Там же, стор. 155.

¹⁰⁾ Там же, стор. 154.

ОСОБИСТІЙ ПРИКЛАД АКТИВІСТА

Двічі в цьому семестрі працювала школа комсомольського активу, організована комітетом ЛКСМУ для обміну досвідом роботи між членами комсомольських бюро, групкомсоргами, для навчання комсомольських керівників-початківців. Робота на семінарах цієї школи провадилась дуже цікаво, доповіді були добре підготовлені, багаті фактами, узагальнюючими висновками.

Так, 4 березня були прочитані цікаві доповіді з питань політико-виховної, фізкультурної, шефської та наукової роботи в комсомольській групі, з питань керівництва групами з боку факультетських бюро ЛКСМУ.

Безумовно, школа приносить багато корисного активістам. Та не всі «комсомольські діячі» вважають необхідним для себе відвідувати заняття в ній. Особливо багато таких «діячів» на філологічному та фізико-математичному факультетах. На останніх заняттях школи — 4 березня були відсутні всі члени комсомольського бюро російського відділення на чолі з секретарем т. Кириченко. Не було багатьох членів бюро відділення журналістики (Залюбовський, Черкашин, Межова). Не вшанували школу своєю присутністю секретар комсомольського бюро фізико-математичного факультету тов. Чайковський та відповідальна за політсектор цього бюро т. Чебанова.

Були відсутні також секретарі комсомольських бюро економічного факультету — т. Яковенко, та географічного факультету — т. Симонівський.

Більшість присутніх на семінарі брала активну участь в обговоренні доповідей, але дехто передбачливо захопивши з собою книжки, з захопленням читав їх протягом кількох годин (члени бюро географічного факультету тт. Рагулін, Кулакова, член бюро факультету іноземних мов т. Люперольський).

Секретар комсомольського бюро класичного відділення філологічного факультету т. Голубчик почергово розважав себе читанням журналу, бесідами з секретарем бюро відділення журналістики тов. Тюревою та підхопленням сірників і цигарок, які кидав йому через усю кімнату член бюро філологічного факультету т. Бриман.

Вимагаючи суворого додержання дисципліни від рядових комсомольців і всіх студентів, ми вправі зажадати свідомої дисципліни в першу чергу від наших активістів. На жаль, про особистий приклад багато хто з них забуває.

Дивно, що комітет комсомолу не вживає досі рішучих заходів проти порушників комсомольської дисципліни, неправильно «жалкуючи активістів».

О. ЧУЧМАРЬОВА.

ФЕЙЛЕОН

— Зробити фізкультурний куток необхідно! — вирішило комсомольське бюро хімічного факультету.

— Фанера є, відомості про кращі результати є, куток фізкультури зробимо! — вирішило профспілкове бюро.

— Фізкультурну роботу на факультеті треба поставити на належну височину! — за ключили відкриті партійні збори.

— Який зробимо, — краще ніж на фізмати, чи який самий? — презирнулися фізсектор КСМ бюро Боченін і відповідний сектор профбюро Білецький.

— Краще!

Фанера є, але це лише фанера... Треба зробити з неї стэнд, а потім і решту.

— Звернемося до декана, — порадив голова профбюро Самойлов. — Він також повинен боліти за фізкультуру. Це його кровна справа.

Сказано — зроблено.

— Бач! Це ж дуже просто, голубчики, — сказав тов. Андреасов. — Надішліть до мене столяря, я йому дам завдання і все...

— І все?! — полегшено зітхнули Білецький і Самойлов.

Сказано — зроблено...

— Так... А де ж я вам візьму планки на підрамник? — почухав потилицю столяр.

Побігли знов до декана. Доклали.

— Планки на підрамник? Та це ж дуже просто, голубчик! — заспокоїв декан. — Надішліть до мене завтра столяря. Я напишу заявку на матеріал тов. Якубовичу, столяр його одержить і зробить. І все.

— І все! — знов зітхнули радісно Білецький і Самойлов, ласкаво дивлячись на декана, що пішов геть.

— Слухай, а нашо завтра? Давай сьогодні, адже дні губимо! — схаменувся після приємного хвилювання Білецький.

— Правильно!

Сказано — зроблено...

Наздогнали декана, гаряче пояснили йому свої сумніви, умовили піти сьогодні ж разом з ними до проректора.

— Ходімо, голубчики! — погодився декан.

— Ось мої любі активісти. Вони, власне, потребують цього й цього... — Леон Михайлович широким рухом показав на профспілкових діячів, що чекали на рокове рішення: «Так чи ні».

— На складі нема нічого. Але на фізмати в коридорі стояли якісь-то три планки. Скажіть комендантові корпусу, що Георгій Лазаревич вам дозволить їх узяти, — сказав т. Якубович.

— Ну, ось, голубчики, і все... тепер справа у ваших руках, — округлив декан і пішов.

На фізмати замість трьох планок виявилася одна.

— Нічого! — вирішили хлопці. Її можна розпилити! Обійдемося!

Вибігавши геть всі закутки і не знайшовши коменданта Разумную, прибігли знов до проректора.

— Там одна! Але нам і її вистачить! — наперебій доклали.

— Ну, ось її і забирайте, — сказав Георгій Лазаревич.

Вперед! Поки планка не потрапила до інших рук!

Аж ось планка у хлопців в руках! Вони любовно обтирають з неї порох, бережно піднімають і урочисто, з виглядом переможців, несуть її до столяря.

— Стій!!! Назад! — пронизливо закричав майстер Пивоваров, що вибіг з дверей. — Студенти!..

— Не озирайся! Нехай кричить! — прискорили крок хіміки. — Нам сам Якубович дозволив, — підбадьорювали вони себе.

— Що мені до Якубовича! У нас хазяїн декан, — настигнув їх шалений Пивоваров, вихопив планку і...

І знову кабінет т. Якубовича. Хлопці пояснюють, просять. Нарешті, в руках у них записка, яка повинна зробити чудо: Пивоварову наказується віддати планку на хімфак.

— Тепер вже все! — повеселішали активісти. — Як це він тепер! Га! — говорили вони про кривдника.

— Ходімо до декана! — не здався Пивоваров.

— Вам планку? Для фізкультурного стэнда? Зараз я дізнаюся у Георгія Лазаревича, — потягся тов. Мільнер до телефона. — Ви кажете, його немає? Пішов додому? — перепитував він у трубку. — Ну що ж, тоді до завтра!

Хлопці витратили до цього моменту рівно три з половиною години через злочасну планку.

— Оце так... — безнадіжно махнули вони руками пішли радитися до голови профкому.

Данилевич непевно посміхнувся і непевно розвів руками...

В. Володін.

В МУЗЕЯХ МІСТА

ЧУДОВА ВИСТАВКА

Виставка творів лауреата Сталінської премії М. М. Жукова, яка відкрилася у Державному музеї образотворчого мистецтва, являє виключний інтерес.

Глибока ідейність, партійність і народність мистецтва видатного майстра радянського малюнка одразу залучає глядача в коло жуковських тем, близьких кожній людині. Великий майстер психологічної характеристики, тонкий і проникливий художник Жуков уміє розкрити багатство душі рядових радянських людей, показати героїчне у звичайному і повсякденному.

Важливішим етапом творчого зростання художника були ілюстрації до збірок спогадів про К. Маркса та Ф. Енгельса, розпочаті у 1938 році. Ці ілюстрації разом з фронтowymi малюнками художника були відмічені Сталінською премією і являють великий вклад у радянську історико-революційну графіку. Для створення циклу малюнків про великих основоположників наукового комунізму художник ретельно проштудював великий історичний матеріал, що дозволило йому просякнутися духом епохи,

в яку жили геніальні мислителі-революціонери.

Лише після ілюстрацій до обох

„Виступ Ф. Енгельса на Гагеському конгресі І Інтернаціоналу“.
Малюнок М. М. Жукова.

збірок Жуков приступив до вирішення нового відповідального завдання — до відтворення в малюнку образу В. І. Леніна, а піз-

ніше, у 1946 році — образа І. В. Сталіна. Над вітленням ленінсько-сталінської теми він продовжує працювати і зараз, вважаючи все зроблене досі лише попереднім матеріалом до великої тематичної сюїти. За задумом художника все це в дальшому повинне вилитися у тему про партію, про її шляхи, про її перемоги. Однак не зважаючи на те, що перед глядачем лише тільки початок, показані на виставці рисунки справляють дуже сильне враження.

Глибина проникнення в образ досягається іноді кількома штрихами. Такий дуже простий і лаконічний малюнок «Пора», в якому Ленін дивиться на годинник, готуючись іти на засідання. Вся його зібрана, підтягнута фігура і зосереджене обличчя нагадують про те, з якою серйозністю ставився Володимир Ілліч до кожного свого політичного виступу, якою великою в ньому була свідомість відповідальності перед масами.

У малюнках, які зображають І. В. Сталіна в розпал його кипучої революційної діяльності в Закавказзі «Пламенний колки-

дець», «В Баїловської тюрми» художник поєднує глибоку правдивість з романтичною піднесеністю, що так доповнює яскравий образ молодого революційного вождя. Такі малюнки як «Искра» і «Письмо от Ленина» не лише відтворюють прекрасний образ молодого Сталіна, сповнений благородства і чистоти, але й показують те завжди властиве Йосифу Віссаріоновичу особливе, бережливе й любовне ставлення до всього, що пов'язане з В. І. Леніним.

Ці малюнки запам'ятовуються надовго. Їх важко забути.

Велике місце на виставці займає тематика Великої Вітчизняної війни, активним учасником якої був М. М. Жуков. Фронтowi малюнки Жукова, так само як його плакати і листівки, просякнуті гарячим, дійовим патріотизмом, безпощадною ненавистю до ворога, непохитною вірою в перемогу. З суворою правдивістю очевидця, художник показує фронтowi будні, тяжку солдатську працю, без якої немислима перемога.

В останньому залі виставки зібрані малюнки й акварелі, присвячені дітям. Про дітей худож-

ник розповідає з особливою теплотою, м'якістю, ліризмом. Як і в портретах дорослих, він розкриває тут найбільш істотне і типове.

Великої уваги заслуговують експоновані тут же пейзажі, в яких правдиво і поетично розкривається образ природи нашої Батьківщини.

Мистецтво Жукова у вищій мірі людяне і дійове мистецтво. Пронизані життєвим трепетом, вірою в радянську людину, безмежним оптимізмом, всі ці скромні невеликі за розміром роботи з честю служать благороднішій меті боротьби за мир, за побудову комуністичного суспільства.

Все, про що розповідає художник, доходить до глядача, знаходячи відгук у його душі. Успіх цієї чудової виставки не випадковий. Почуваючи себе співбесідниками художника, відвідувачі у багатьох схвилюваних записках висловлюють йому свої побажання, свою вдячність, своє захоплення.

Т. ЛІФШИЦЬ,
науковий співробітник музею.

Номер підготовлений за участю змінної редакції в складі Р. ІВАНЧЕНКО, Р. РУБЕЖАНСЬКОЇ, В. КАЛИТИ.

В. о. відповід. редактора В. БУДНІКОВ.